

Μάθημα 2ο

«ἐποίησεν» – «ὁ Θεὸς» – «τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»

Πναφερόμενοι στήν χριστιανική Κοσμολογία, παιδιά, εἵχαμε ἀναλύσει τό «*Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*», πού εἶναι ὁ πρῶτος στίχος τοῦ 1ου κεφαλαίου τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Εἶδαμε ἐκεῖ ὅτι αὐτό τό «*Ἐν ἀρχῇ*» ἐκφράζει χρόνο, καί ὅτι ὁ Θεός, μαζί μέ τόν κόσμο, θεμελίωσε, δημιούργησε καί τόν χρόνο. Εἶδαμε ἀκόμα ὅτι ὁ χῶρος καί ὁ χρόνος εἶναι δυό στοιχεῖα πού συνδέονται μεταξύ τους, καί δέν εἶναι δυνατόν ποτέ αὐτά τά δύο νά χωριστοῦν. Διότι κάθε μεταβολή τῆς δημιουργίας ἐκφράζει χρόνο. Καί στατικότητα ἀκόμη νά ἔχουμε, κάτι πού μοιάζει ἀκίνητο –δέν ὑπάρχει τίποτε ἀκίνητο—¹ οἱ ποικίλες μεταβολές του ἐκφράζουν χρόνο.

Ἐπίσης εἵχαμε δεῖ τό θέμα τοῦ χρόνου ὡς πρὸς τή δημιουργία, ὅτι, ἀφοῦ μπῆκε ἀρχή, θά μπεῖ καί τέλος, γιατί κάτι πού ἀρχίζει, τελειώνει· καί εἴπαμε ὅτι γιὰ αὐτό τό τέλος ἔχουμε τίς ἐξῆς δύο θέσεις:

1. Πρβλ. Πλάτωνος Κρατύλος, 402 Α. «Λέγει που Ἡράκλειτος ὅτι "πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει" καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς "δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης".»

Ἀπό φυσικῆς πλευρᾶς, εἶναι τό τέλος τοῦ κόσμου ὅπως τό προβλέπει ἡ θεωρία τοῦ θερμοκοῦ θανάτου τοῦ σύμπαντος, πού ἀποτελεῖ συνέπεια τοῦ νόμου τῆς ἐντροπίας. Κάποτε ὅλη ἡ ἐνέργεια τοῦ σύμπαντος θά ὑποβαθμιστεῖ καί θά βρεθεῖ στό χαμηλότερο ἐπίπεδο, πού σημαίνει ὅτι θά μετατραπεῖ σέ θερμική ἐνέργεια μή ἀνακτήσιμη, καί ἔτσι τό σύμπαν θά βυθιστεῖ σέ ἓνα μαῦρο καί παγερό σκοτάδι.

Αὐτό, τό ὅτι ἀπό φυσικῆς πλευρᾶς ὑπάρχει τέλος, μᾶς τό βεβαιώνει καί ἡ ἴδια ἡ ἐπιστήμη. Μερικοί λένε, ἰδίως οἱ ὑλιστές, ὅτι στή δημιουργία δέν ὑπάρχει τέλος οὔτε ἀρχή. *Ποιός Θεός ἔκανε τόν κόσμο...* λένε! Αὐτό εἶναι παράλογο· εἶναι παράλογο ἀπό λογικῆς πλευρᾶς. Προσέξτε με: ἀπό λογικῆς πλευρᾶς! Διότι κάθε τι πού ἔχει μεταβολή, πού ἔχει τή σφραγίδα τοῦ χρόνου, αὐτό σημαίνει ὅτι κάποτε θά τελειώσει, γιατί ἄρχισε. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δέν μπόρεσε νά συλλάβει τήν ἔννοια τῆς ἀρχῆς, διότι δέν μπορεῖ νά συλλάβει τί ὑπάρχει πρίν ἀπό τήν ἀρχή. Ἀλλά δέν μιλάω πιό πολύ, γιατί θά τό δοῦμε λίγο πιό κάτω τό σημεῖο αὐτό ὡς πρὸς τή δημιουργία, ὡς πρὸς τόν χῶρο.

Ὅμως, ἐκτός ἀπό τήν φυσική θέση, ὅτι ὁ κόσμος, ἀφοῦ ἄρχισε, τελειώνει, χωρίς ὅμως νά ἐξαφανίζεται, χωρίς νά γίνεται μηδέν, ἔχουμε καί μιᾶ δεύτερη θέση· τήν ἀποκαλυπτική· ὅτι δηλαδή ἡ δημιουργία ὅλη θά ἀλλάξει, θά μεταβληθεῖ. Σᾶς εἶχα πεῖ κι ἀπό τήν Ἀγία Γραφή τό παράδειγμα τοῦ ἐνδύματος πού γίνεται πάλι καινούργιο ὅταν τό ἀλλάζουμε, γυρίζοντας τό ἔξω μέρος πρὸς τά μέσα. Ἔτσι λέει ὁ ψαλμός ὅτι θά κάνει ὁ Θεός τούς οὐρανοὺς καί τή γῆ· θά τούς γυρίσει μέσα-

ἔξω. Αυτό είναι εικόνα. Τό πῶς θά γίνει αυτό, μόνο ὁ Θεός τό ξέρει· οὔτε πού μπορούμε νά τό συλλάβουμε. Τότε δέν θά ὑπάρχει πιά παρά ἓνας ἰδιότυπος χρόνος, πού λέγεται *αἰωνιότητα*... Αὐτή εἶναι ἡ αἰώνια ζωή!

Ἄχ, παιδιά, μέ πόση ρηχότητα εὐχόμαστε νά κερδίσουμε τήν αἰώνια ζωή... Ἄν μπορούσαμε νά βαθαίναμε σ' αὐτά τά πράγματα... πού μέ μιά μονοκοντυλιά οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπιπολαιότητος καί τῆς ἐπιφάνειας τά διαγράφουν καί λένε ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτα!... Τόσο ἀβασάνιστα;... τόσο ἀπερίσκεπτα;... Εἶναι καταπληκτικό· ἐκφράζει τή ρηχότητα τῶν ἀνθρώπων.

Ἀλλά ἐάν ὁ Θεός θεμελιώνει τόν χρόνο, εἶναι φανερό ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἔξω ἀπό τόν χρόνο. Ἐάν θεμελιώνω τό σπίτι μου, ἐγώ εἶμαι ἔξω ἀπό τό θεμέλιο πού βάζω. Δέν θά εἶχε ἔννοια ἐγώ νά θεμελιώνω, καί νά εἶμαι ὁ ἴδιος τό θεμέλιο· θά ἦταν ἀδιανόητο. Ἔτσι κι ὁ Θεός, θεμελιώνει τόν χρόνο, ἀλλά εἶναι ἔξω ἀπό τόν χρόνο. Αυτό σημαίνει ὅτι εἶναι κύριος τοῦ χρόνου, σημαίνει ὅτι δέν παλιώνει, δέν γερνάει ὁ Θεός.

Ὑπάρχει μιά ωραία ἐκφραση στήν Ἀγία Γραφή γιά τόν Θεό, πού θέλει νά δείξει τήν ἡλικία Του. Ἐκφραση εἶναι· γιατί πῶς ἀλλιῶς νά ἐκφραστεῖ κανείς; Ἡ Ἀγία Γραφή, παιδιά, ἐκφράζεται μέ δημῶδη τρόπο, ὥστε νά γίνεται κατανοητή καί ἀπό τό πιό μικρό παιδί καί ἀπό τόν πιό ἀγράμματο ἄνθρωπο. Εἶναι ἡ ἐξῆς: «ὁ παλαιὸς ἡμερῶν»². Μάλιστα παρουσιάζεται ὁ Θεός μέ ἄσπρα γένια, ἄσπρα μαλλιά, σάν τό χιόνι ἄσπρα... καί

2. Δαν. 7, 9· 22.

ἀναφέρεται ὡς ὁ παλαιός τῶν ἡμερῶν! Κι ὁ Χριστός, στήν Ἀποκάλυψη, ἔτσι παρουσιάζεται· μέ ἄσπρα γένια καί ἄσπρα μαλλιά, σάν χιόνι.³ Κυρίως ὅμως ὁ Πατήρ λέγεται ὁ παλαιός τῶν ἡμερῶν, δηλαδή ὁ πιό παλιός στήν ἡλικία· γιατί πῶς νά τό ἐκφράσουμε διαφορετικά; Εἶναι αὐτός πού δέν τόν νικάει ὁ χρόνος· εἶναι ὁ πιό παλιός ἀπό ὅλους, ἀπό ὅλα, καί πάντοτε ὑπάρχει. Σᾶς εἶπα ὅτι εἶναι ἐκφραση δημώδης, γιά νά μᾶς δείξει ἡ Ἀγία Γραφή ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἔξω ἀπό τόν χρόνο.

Θά δοῦμε λίγο πιό κάτω ὅτι εἶναι καί ἔξω ἀπό τόν χῶρο. Ὁ Θεός εἶναι πανταχοῦ παρὼν, ἀλλά ταυτοχρόνως δέν ἔχει καμμία σχέση οὔτε μέ τόν χρόνο οὔτε μέ τόν χῶρο. Ὅπως ἀκριβῶς καί ἓνας ζωγράφος, πού βάζει τήν σφραγίδα του στόν μουσαμᾶ πού ζωγραφίζει. Δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τόν μουσαμᾶ του ὁ ζωγράφος, οὔτε εἶναι μέσα στόν μουσαμᾶ! Καί ὅμως, τήν σφραγίδα του, τήν ἰδιοφυία του, τίς καλλιτεχνικές του ἐφέσεις, τίς τοποθετεῖ ἐπάνω στόν μουσαμᾶ, ἀλλά αὐτός ὁ ἴδιος δέν εἶναι ἐκεῖ. Ἔτσι εἶναι καί ὁ Θεός.

Κι ἐρχόμαστε τώρα νά ἀναλύσουμε τήν παρακάτω λέξη· «ἐποίησεν».

Τώρα θά κάνουμε καί μερικές ἐπεξηγήσεις, καί παρακάλεσα νά γράφονται οἱ λέξεις, γιατί δέν κάνουμε πιά ἀρχαῖα στό σχολεῖο, καί θά μᾶς εἶναι κινέζικα αὐτά... Οἱ Κινέζοι ὅμως, ξέρετε, μαθαίνουν ἑλληνικά. Ἐδῶ εἶναι τώρα τό περίεργο. Προσέξτε τί εἶπα: οἱ Κινέζοι μαθαίνουν ἑλληνικά· οἱ Ἕλληνες δέν μαθαίνουν ἑλληνικά! Ἄς εἶναι ἄλλη παράγραφος αὐτό.

3. Ἀποκ. 1, 14.

Λοιπόν, «ἐποίησεν». Εἶναι τοῦ ρήματος ποιῶ καί σημαίνει *φτιάχνω, κατασκευάζω, κάνω*· ἔτσι τό μεταφράζουμε. Βέβαια νά σᾶς θυμίσω μιᾶ ἄλλη λέξη, ἕνα οὐσιαστικό· λέμε *ποιητής*, αὐτός πού γράφει ποιήματα. Ὅμως σημαίνει καί *δημιουργός*, πού εἶναι αὐτός πού δημιουργεῖ *ποιήματα, κατασκευάσματα*. Στήν ἑλληνική γλώσσα τό ρῆμα *ποιῶ* ἔχει μόνο μία σημασία. Βέβαια ἔχει πολλές φάσεις, μορφές, ἀλλά μόνο μία σημασία· σημαίνει *ποιῶ ἐκ τοῦ ὄντος*· δηλαδή ἀπό κάτι πού ἤδη ὑπάρχει, φτιάχνω κάτι ἄλλο. Ἐννοεῖται πώς ἀπό κάτι πού δέν ὑπάρχει δέν μπορῶ νά φτιάξω κάτι· ἔτσι;

Ἀλλά ἡ Ἀγία Γραφή, ἐπειδή θέλει νά μιλήσει γιά δημιουργία ἐκ τοῦ μηδενός, βάζει μιᾶ εἰδική λέξη.

Βέβαια, στήν ἀρχαία ἑλληνική σκέψη δέν ὑπάρχει *μηδέν*. Ὁ Ἑλληνας φιλόσοφος, ἡ ἑλληνική σκέψη, δέν μπορεῖ νά συλλάβει τό *μηδέν*. Μή μοῦ πεῖτε ὅτι τό χρησιμοποιοῦμε στά Μαθηματικά. Αὐτό εἶναι σύμβολο· ἔ; Ὁ Ἑλληνας λοιπόν λέει ὅτι δέν ὑπάρχει *μηδέν*. Ὁ Ἐβραῖος ὅμως, κατ' ἀποκάλυψιν, λέει ὅτι ὑπάρχει *μηδέν*, γιατί πρὶν ἀπό τή δημιουργία ὑπῆρχε *μηδέν*. Μᾶς εἶναι ἀδιανόητο!⁴

4. Ὁ συμβολισμός τοῦ μηδενός εἶναι ἀπό τά σημαντικότερα ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ. Δέν εἶναι καθόλου αὐτονόητο, καί πῆρε χιλιετίες γιά νά γίνει. Στά ἀριθμητικά συστήματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καί Λατίνων –πού δέν ἦταν συστήματα *θεσιακά*, ὅπως τό δεκαδικό, ἀλλά ἀναπαράστασης ἀριθμῶν (π.χ.: α', β', γ', δ', ε' ... ἢ: *i, ii, iii, iv, v ...*)– ποτέ δέν ὑπῆρξε τό στοιχεῖο *μηδέν*. Ὅσο λοιπόν ἀκατανόητο μᾶς φαίνεται σήμερα ἡ ἰδέα πώς ἐκ τοῦ μηδενός παρήχθη ἕνα ὁλόκληρο σύμπαν, τόσο ἀκατανόητο φαινόταν στούς ἀρχαίους Ἑλληνες ἡ ὑπαρξη τοῦ μηδενός, ἡ ὑπαρξη δηλαδή τῆς ἀνυπαρξίας!... Ἡ ἔννοια τοῦ μηδενός ὡς ἔννοια συνδέεται μέ τό οὐδέν, ἀλλά δέν ταυτίζεται μ' αὐτό.

Ἔτσι, στήν ἐβραϊκή φιλολογία διατυπώνεται ἕνα ρῆμα πού ἐκφράζει τή δημιουργία καί ἐκ τοῦ μή ὄντος καί ἐκ τοῦ ὄντος, καί αὐτό τό ρῆμα στά ἐβραϊκά εἶναι τό *μπαρά* (*bara*), πού θά πεῖ ποιῶ. Ἀλλά τό *μπαρά* ἔχει δύο σημασίες. Ἡ πρώτη σημασία του εἶναι *δημιουργῶ ἐκ τοῦ μηδενός* –οἱ Λατῖνοι θά τό ἔλεγαν *creatio prima*, πρώτη δημιουργία, ἢ *creation ex nihilo*, δημιουργία ἐκ τοῦ μηδενός– ἐνῶ ἡ δεύτερη ἔννοια τοῦ *μπαρά* εἶναι *δημιουργῶ ἐκ τοῦ ὄντος* –*creatio secunda*, δεύτερη δημιουργία– δημιουργῶ ἀπό κάτι πού ὑπάρχει.

Τό πρῶτο εἶναι ἐκ τοῦ μηδενός. Γιά παράδειγμα, σάν νά σᾶς ἔλεγα νά φτιάξετε ἕνα πλεκτό χωρίς νά σᾶς δώσω μαλλί. Θά μοῦ λέγατε: δώστε μας μαλλί, νά σᾶς φτιάξουμε πλεκτό. Τό δεύτερο εἶναι ἐκ τοῦ ὄντος, ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος. Σάν νά σᾶς ἔλεγα ὅτι ἔχετε τό μαλλί, καί μπορείτε νά φτιάξετε μία ζακέτα, ἕνα πλεκτό.

Ὡστε ὁ Θεός «ἐποίησε (*bara*) τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», δηλαδή δημιούργησε αὐτά ἀπό τό μηδέν, καί κατόπιν διαμόρφωσε αὐτό πού δημιούργησε ἀπό τό μηδέν.⁵

Ἀλλά τότε ὁ Θεός, ὅταν *ποιεῖ*, προφανῶς στέκεται ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνο πού δημιουργεῖ. Ὅταν ἐγὼ κατασκευάζω ἕνα ἀντικείμενο, εἶμαι ἔξω ἀπὸ τό ἀντικείμενο αὐτό. Προσέξτε, εἶναι πολὺ σπουδαῖο αὐτό.

Ἐδῶ τώρα, παιδιά, πρέπει νά δοῦμε ποιὰ εἶναι ἡ σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τόν κόσμο.

Ἐδῶ λοιπόν, πάνω στό θέμα τῆς σχέσεως Θεοῦ

5. Τό ἐβραϊκὸ κείμενο τῆς Γενέσεως χρησιμοποιεῖ δύο ρήματα: ἄλλοτε τό *bara* (ברא) γιὰ τή δημιουργία ἀπὸ τό μηδέν, καί ἄλλοτε τό *asah* (עשה) γιὰ τή διαμόρφωση προϋπάρχοντος ὕλικου.

καί δημιουργίας, διατυπώθηκαν ποικίλες φιλοσοφικές θέσεις, έλληνικές κυρίως, διάφορες, γιατί οί άνθρωποι δέν μπόρεσαν νά διανοηθοῦν αὐτές τίς ἀποκαλυπτικές ἀλήθειες. Τό εἶπα· εἶναι ἀποκαλυπτικές· πῶς νά τίς καταλάβουν; Ἔπρεπε νά ἀποκαλυφθεῖ ὅλη αὐτή ἡ ἀλήθεια, γιατί τό ἀνθρώπινο μυαλό, πλανεμένο καί σκοτεινιασμένο, δέν μπορούσε αὐτά τά πράγματα νά τά φτάσει.

Ὅπως σᾶς ἔλεγα καί τήν περασμένη φορᾶ, μπορεῖ νά φαίνονται πολύ θεωρητικά αὐτά, ἀλλά εἶναι θεμελιώδη. Κάποιος, πού τοῦ ἀνέφερα τί θέματα σᾶς κάνω, μοῦ εἶπε: *Μήπως δέν εἶναι καί τόσο πνευματικά θέματα αὐτά;* Τοῦ λέω: *Ἀγία Γραφή εἶναι· μπορεῖ νά μὴν εἶναι πνευματικά θέματα;...* Κι ὅταν θεμελιώσει κανεῖς αὐτές τίς ἔννοιες, ὑπάρχει περίπτωση νά πλανηθεῖ;...

Τό λέω αὐτό γιατί στίς ἡμέρες μας κυκλοφοροῦν πολλές ιδέες, ὅπως ὁ Πανθεῖσμός, ὁ Γιογκισμός, οἱ Γιόγκηδες, οἱ Γκουρού καί λοιπά, πού παρασύρουν τούς φοιτητές μας καί τίς φοιτήτριές μας... Θά πᾶτε στά πανεπιστήμια αὔριο, καί ἀμέσως θά σᾶς ποῦν: *Ἐλᾶτε νά ἀκούσετε μιᾶ διάλεξη περί Ἰνδουισμού, περί Βουδδισμού...* καί λοιπά, καί ἀμέσως παρασύρεστε! Καί δέν ἀντιλαμβάνεστε ὅτι ἐκεῖ ὑπάρχει ἓνα θεμελιωδέστατο λάθος στό θέμα τῆς σχέσεως Θεοῦ καί κόσμου.

Τί σχέση ὑπάρχει σ' αὐτά ὅλα; Πανθεϊστική!

Ὅπως βλέπετε, εἶναι σπουδαῖα αὐτά τά θέματα... σπουδαιότατα! Γι' αὐτό, παρακαλῶ πολύ, προσέχετε, καί θά προκύψει πολλή πνευματική ὠφέλεια.

Ἀλλά ἐπανέρχομαι. Οἱ Στωικοὶ φιλόσοφοι ἔλεγαν ὅτι ἡ σχέση Θεοῦ καὶ κόσμου εἶναι σχέση ἀπορροῆς. Ἐπειδὴ δὲν μπορούσαν νὰ συλλάβουν τὴν ἐκ τοῦ μηδενός δημιουργία, γι' αὐτό εἶπαν ὅτι ὁ κόσμος βγήκε ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποτελεῖ ἓνα μέρος τῆς οὐσίας Του.

Θά σᾶς πῶ ἓνα παράδειγμα, πού εἶναι τῶν Στωικῶν, ὅχι δικό μου. Ὅταν πάρουμε μιά κηρήθρα γεμάτη μέλι, θά δοῦμε πώς τό μέλι εἶναι μέσα στίς κυψελίδες καὶ δέν ρέει· ἂν ὅμως ζουλήξουμε αὐτὴν τὴν κηρήθρα, τότε τό μέλι ἀρχίζει νὰ ρέει. Ἔτσι ἔλεγαν αὐτοὶ ὅτι προῆλθε καὶ ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν Θεό· μέ τὸν ἴδιο τρόπο. Καὶ ὅτι ὅταν λέμε ὅτι ὁ Θεός ἔκανε τὸν κόσμο, σημαίνει ὅτι ὁ κόσμος ἀπέρρευσε ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ· συνεπῶς ὁ κόσμος μετέχει τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ.

Αὐτό ὅμως εἶναι ξένο πράγμα. Ἐδῶ ὁ Μωυσῆς βάζει τό ρῆμα *ἐποίησε*, πού σημαίνει ὅτι ὁ Θεός, ἀπὸ πλευρᾶς οὐσίας, δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τὸν κόσμο. Ἄλλη εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλη ἡ οὐσία τοῦ κόσμου. Δέν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀπορροῆς τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ ὁ κόσμος. Νά σᾶς πῶ σέ ποιό ἄτοπο συμπέρασμα ὀδηγούμαστε; Ἐάν ἀμαρτάνει ὁ κόσμος, τότε σημαίνει ὅτι ἀμαρτάνει ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ –ἀφοῦ αὐτός ἀπέρρευσε ἀπὸ τὸν Θεό! Νά λοιπόν ἀμέσως μιά πρώτη ἔνσταση. Ἄρα λοιπόν ὁ κόσμος δέν εἶναι ἀπορροή τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δημιούργημα, καὶ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Πλάτων ὑποστήριξε μιά ἄλλη θέση· ὅτι ὁ Θεός δέν δημιούργησε τὸν κόσμο. Ὁ Θεός, ἔλεγε ὁ Πλάτων, πάντοτε ὑπάρχει, αἰώνιος, χωρὶς ἀρχή καὶ χωρὶς τέλος.

Ἀλλά καί ὁ κόσμος πάντοτε ὑπάρχει, χωρίς ἀρχή καί χωρίς τέλος. Δηλαδή δέν δημιουργήθηκε ὁ κόσμος. Ἔτσι, ὁ Πλάτων εἰσάγει δυό φιλοσοφικές ἀρχές: εἶναι ἡ ἀρχή Θεός καί ἡ ἀρχή Κόσμος. Τότε τί σχέση ἔχει ὁ Θεός μέ τόν κόσμο; Ἀπλούστατα, ὁ Θεός ἔχει προστά του τήν ὕλη, ἡ ὁποία προϋπάρχει, ἀδιαμόρφωτη ὅμως, καί τήν διαμορφώνει. Συνεπῶς, κατά τόν Πλάτωνα, ἡ σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τόν κόσμο εἶναι σχέση διαμορφωτοῦ καί διαμορφούμενου, εἶναι σχέση διακοσμητοῦ καί διακοσμούμενου· ὅτι ὁ Θεός διακοσμεῖ τή δημιουργία, ἡ ὁποία ὅμως ὑπῆρχε, ὑπάρχει καί πάντα θά ὑπάρχει.

Ἀλλά αὐτό ὑποστηρίζει καί ὁ ὕλισμός σήμερα.

Θά μοῦ πεῖτε: *Τί περίεργες συμπτώσεις!...*

Ξέρετε, ὁ Ὑλισμός δέν θέλει ν' ἀκούσει περί Πλάτωνος, τόν ὁποῖο θεωρεῖ ἰδεαλιστή, καί δέν αἰσθάνεται καθόλου καλά μ' αὐτά πού λέει. Κι ὅμως αὐτή ἡ ἀρχή τοῦ Πλάτωνος εἶναι καί ἀρχή τοῦ Ὑλισμοῦ. Νά σᾶς πῶ μάλιστα πῶς διατυπώνεται ἐπὶ λέξει στό *Μικρό Φιλοσοφικό Λεξικό*: ὁ κόσμος, ἡ ὕλη καλύτερα, ὑπῆρχε, ὑπάρχει καί θά ὑπάρχει, μιά αἰώνια φωτιά.⁶ Ὡστε

6. Βλ. Κλήμης Ἀλεξανδρεῦς, *Stromata*, 5.14.104.1-3, vols.2, 2nd edn. ἔκδ. Akademie-Verlag, Berlin 1960. «Σαφέστατα δ' Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος ταύτης ἐστὶ τῆς δόξης, τὸν μὲν τινα κόσμον αἰδιδόν εἶναι δοκιμάσας, τὸν δέ τινα φθειρόμενον, τὸν κατὰ τὴν διακόσμησιν, εἰδὼς οὐχ ἕτερον ὄντα ἐκείνου πως ἔχοντος, ἀλλ' ὅτι μὲν αἰδιδόν τὸν ἐξ ἀπάσης τῆς οὐσίας αἰδιδώς ποιὸν κόσμον ἦδει, φανερόν ποιεῖ λέγων οὕτως· "Κόσμον τόνδε, τὸν αὐτὸν ἀπάντων, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ἦν ἀεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ αἰεῖζον, ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα"»

λοιπόν υπήρχε ἡ ὕλη, ὑπάρχει, ἀλλά καί θά ὑπάρχει· δηλαδή χωρίς ἀρχή καί χωρίς τέλος, ὅπως καί ὁ Θεός. Ἄρα λοιπόν εἶναι πλατωνική θέση αὐτή, ὅτι ὁ Θεός ἔχει μπροστά Του τή δημιουργία, δέν τήν ἔκανε ὁ ἴδιος, ἀλλά ἀπλῶς τή διαμορφώνει. Δηλαδή σάν νά δώσω στόν ἀγγειοπλάστη ἓνα κομμάτι πηλό νά μοῦ φτιάξει ἓνα πήλινο δοχεῖο, ἓνα ἀγγεῖο. Ἀλλά δέν ἔκανε τόν πηλό ὁ ἴδιος· ἀπλῶς τώρα τόν διαμορφώνει.

Αὕτη ἡ ὑλιστική θέση, παιδιά, εἶναι ξένη πρὸς τήν χριστιανική διδασκαλία, τελείως ξένη, διότι ἀπλούστατα ὁ Θεός δέν εἶναι ξένος στόν κόσμο πού δημιουργεῖ. Ἄν εἶχαμε πió πολύ καιρό, θά σᾶς ἔλεγα ἀκόμη καί γιά τό πῶς ὁ Θεός στέκεται ἀπέναντι στή δημιουργία· γιατί ὁ Πλάτων βάζει καί ἓνα τρίτο στοιχεῖο, τίς *ιδέες*. Αὐτές ἀποτελοῦν τά πρότυπα τοῦ ὁρατοῦ κόσμου. Ὁ Θεός ἀντιγράφει αὐτά τά πρότυπα καί φτιάχνει, διαμορφώνει τόν κόσμο, σύμφωνα μέ τίς *ιδέες*, μέ τά αἰώνια αὐτά ἀρχέτυπα.

Τελείως ξένα πράγματα· δέν ἔχουν καμμία σχέση μέ τήν Κοσμολογία ἀπό χριστιανικῆς πλευρᾶς. Ὁ Θεός δημιούργησε τόν κόσμο, εἶναι κύριος τοῦ κόσμου, καί ἀγαπάει τόν κόσμο, γιατί ὅλα εἶναι δημιουργήματα δικά Του· δέν μένουν ξένα ἀπ' Αὐτόν, δέν εἶναι ἀλλοτριωμένα τά δημιουργήματα ἀπό τόν Θεό.

Τό λέω καί αὐτό γιατί ξέρετε πόσες φορές μερικοὶ λένε ὅτι εἶναι ἰδεαλιστές, καί ὄχι ὑλιστές, καί παίρνουν θέσεις τοῦ Πλάτωνος, νομίζοντας ὅτι εἶναι θέσεις χριστιανικές! Ἀλλά δέν ἔχουν καμμία σχέση οἱ θέσεις τοῦ Πλάτωνος μέ τίς θέσεις τῆς ἀποκαλύψεως, δηλαδή τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καμμία σχέση δέν

έχουν!... Τό λέω καί αὐτό, γιά νά μήν παρasuρθεῖτε, γιατί λέγεται εὐρύτατα.

Ὑπάρχει καί μία τρίτη ἄποψη πάνω στό μεγάλο αὐτό πρόβλημα τῆς φιλοσοφίας, τό ποιά ἡ σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τόν κόσμο, τό λεγόμενο *θεολογικό ἢ κοσμολογικό πρόβλημα*. Σύμφωνα μέ αὐτή, ὁ Θεός ταυτίζεται μέ τόν κόσμο. Δηλαδή, ἡ λέμε *κόσμος* ἢ λέμε *Θεός*, εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Καί ἀφοῦ λοιπόν τά δύο αὐτά ταυτίζονται, τότε ὁ Θεός-κόσμος δημιουργεῖ τόν ἑαυτό του. Αὐτή ἡ δοξασία λέγεται *Πανθεϊσμός* –ἀπό τό *πᾶν* καί *Θεός*– καί δέχεται πώς ὅ,τι ὑπάρχει μέσα στή δημιουργία εἶναι Θεός, ὅτιδήποτε εἶναι μέρος τοῦ Θεοῦ!

Ξέρουμε ὅμως πολύ καλά ὅτι ἡ δημιουργία δέν ἔχει συνείδηση· εἶναι ἀσυνείδητη. Μήπως ὁ ἥλιος ἔχει συνείδηση; εἶναι πρόσωπο; Ἡ γῆ ἔχει συνείδηση; Ὁχι. Ἀλλά δεχόμαστε ἐπιδράσεις ἀπό ὀλόκληρο τό σύμπαν, γιά νά πάρω μόνο τή μικρή μας γειτονιά, καί πιό πολύ ἀπό τόν ἥλιο. Δέν λογαριάζω τούς ἄλλους πλανῆτες, γιά τήν ἀπλοποίηση τοῦ παραδείγματος, οὔτε παίρνω τή σελήνη, πού ἀσκεῖ τόσες ἐπιδράσεις ἐπάνω μας. Λοιπόν. Μέ τήν ἀκτινοβολία τοῦ ἡλίου ἔχουμε τόσες ἐπιπτώσεις ἐπάνω στή γῆ· δηλαδή ἔχουμε τόν χειμῶνα, τό καλοκαίρι, ἔχουμε τίς βροχές, τά χιόνια, τούς ἀνέμους, ἔχουμε τίς ξηρασίες, τίς παλίρροιες –πού εἶναι ἐπίπτωση κυρίως ἀπό τή σελήνη– καί λοιπά καί λοιπά· ἔχουμε τόσα καί τόσα ἐπάνω στή γῆ, ἔχουμε μεταβολές, τίς γνωστές μεταβολές πού ὑπάρχουν. Καί ρωτάω λοιπόν: Αὐτά ὅλα γίνονται συνειδητά; Δηλαδή ξέρει ὁ ἥλιος τί κάνει; ξέρει ἡ γῆ τί ὑφίσταται; Ἀναμφισβήτητα ὄχι. Κι ἓνα μικρό παιδάκι νά ρωτήσουμε, θά μᾶς τό πεῖ

αυτό. Διότι δέν ὑπάρχει συνείδηση, δέν ὑπάρχει ἐγώ. Πῶς λοιπόν τώρα εἶναι δυνατόν, σέ μιά δημιουργία πού ἔχει τήν σφραγίδα τῆς δυνάμεως, τῆς σοφίας καί τῆς ἀγάπης, νά ἐπιτυγχάνονται ὅλα αὐτά, μέ καταπληκτικό τρόπο, καί νά εἶναι ἀποτελέσματα μιᾶς ἀσυνείδητης ἐνέργειας; Εἶναι ἀδύνατον! Ἀδύνατον!...

Καί ὅμως, παιδιά, ὅλες οἱ ἀνατολικές θρησκείες, πού ἔχουν εἰσβάλει καί στή Δύση, ἔχουν πανθεϊστικό ὑπόβαθρο. Ὁ Βουδδισμός, ὁ Ἰνδουϊσμός, ὅλα αὐτά, πού ἔχουν ἔρθει στήν Ἀμερική καί τήν Εὐρώπη, καί τώρα ἔρχονται κι ἐδῶ στήν Ἑλλάδα, μέ τούς Γκουρού –εἶναι οἱ δάσκαλοι– καί τή Γιόγκα –εἶναι ἡ ἄσκηση, γιατί κάνουν ἐκεῖ κάποιες ἀσκήσεις καί τά λοιπά, καί λένε ὅτι εἶναι μιά ἀπλῆ γυμναστική, ἀλλά δέν εἶναι– ὅλα αὐτά ἔχουν ὡς βάση τόν Πανθεϊσμό.

Κοιτάξτε: οἱ ἄνθρωποι αὐτοί πλανοῦν τόν κόσμο· μᾶς λένε ὅτι ἡ Γιόγκα εἶναι μιά ἀπλῆ γυμναστική! Δέν εἶναι ὅμως καθόλου ἀπλῆ γυμναστική!... ἔχει τελετουργικό χαρακτήρα! Ὅπως κι ἐμεῖς ἔχουμε τίς μετάνοιες. Ἀπό μιά ἄποψη, ὅπωςδήποτε, οἱ μετάνοιες εἶναι μιά ἄσκηση· κάμπτουμε τή μέση μας, κάμπτουμε τά γόνατά μας, κάμπτουμε τόν τράχηλό μας, ἀνασηκωνόμαστε, ξαναπέφτουμε, ξανασηκωνόμαστε καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἕνας πού μᾶς βλέπει, καί δέν ξέρει ἀπό μετάνοιες, θά ἔλεγε ὅτι κάνουμε γυμναστική. Ἀλλά ἐμεῖς κάνουμε γυμναστική; ἢ ἔχει τελετουργικό χαρακτήρα αὐτό πού κάνουμε;

Ἔτσι εἶναι καί ὅταν κάθεται κάποιος νά κάνει τίς διάφορες ἀσκήσεις τῆς Γιόγκα. Βεβαίως, στήν ἀρχή δέν τοῦ λένε ὅτι ἔχουν τελετουργικό χαρακτήρα αὐτές

οί ασκήσεις· αλλά μετά τό λένε οί ἴδιοι. Δέν τό λένε στούς ἀρχαρίους, οὔτε σέ ἐφημερίδες καί ἄλλα τέτοια θά τά δεῖτε αὐτά γραμμένα· μετά ὅμως τό λένε οί ἴδιοι ὅτι ἔχουν τελετουργικό χαρακτήρα αὐτές οἱ ασκήσεις. Δηλαδή, ὅπως λέμε *Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με*, ἔτσι λένε καί αὐτοί: *Χάρε Κρίσνα, Χάρε Κρίσνα... Κρίσνα Κρίσνα, Χάρε Χάρε* καί τά λοιπά. Ἐπιστροφή δηλαδή στόν Κρίσνα, ἐπιστροφή στόν θεό Πᾶν. Ἀκούσατε; στόν θεό Πᾶν! Δηλαδή; Πανθεϊσμός!⁷

Προσέξτε μήν πλανηθοῦμε, παιδιά. Προσέξτε!...

Σημειῶστε ὅτι καί ὁ Μασονισμός εἶναι πανθεϊστικός. Καί ἡ Θεοσοφία, πού ἔλκει τήν καταγωγή της ἀπό τόν Ἰνδουισμό καί τόν Βουδδισμό, εἶναι πανθεϊστική. Μή νομίζετε δηλαδή ὅτι αὐτά εἶναι πράγματα μακρινά καί δέν μᾶς ἐγγίζουν· εἶναι γύρω μας, ἀλλά καί μέσα μας!

Θέλετε νά σᾶς πῶ μία λανθασμένη ἔκφραση πού πολλές φορές τήν ἀκοῦμε; Λένε: *Τί ὥραϊο λουλουδί... Τί φτιάχνει ἡ φύση!*... Βέβαια, θά μοῦ πεῖτε ἔκφραση εἶναι· ἀλλά αὐτές οἱ ἐκφράσεις εἶναι ἐκείνες πού πολλές φορές ἡ προδίδουν ἢ προδιαθέτουν. Αὐτό τί εἶναι; Πανθεϊστικό. Βλέπετε; Καί τό λέμε στήν καθημερινή μας ζωή· *ἡ φύση καί ἡ φύση...*

Δημιουργεῖ ἀπό μόνη της ἡ φύση;... Ἡ φύση φτιά-

7. Για τόν Ἰνδουισμό, ὁ Κρίσνα εἶναι ὁ Θεός· ἐκεῖνος σώζει τόν ἄνθρωπο· εἶναι ὁ μόνος σωτήρας καί ἐνυπάρχει σέ ὅλα τά ὄντα. "Τά ζωντανά ὄντα, ἀπειροελάχιστες μονάδες τοῦ Τέλους ὄντος, εἶναι καί αὐτά τέλεια, καί ἔχουν τή δυνατότητα νά γνωρίσουν τό ἀπόλυτο, τό τέλειο Πᾶν." Σουάμι Πραμπουπάντα, *Μπαγκαβάντ Γκιτά*, Εἰσαγωγή, *Bhaktivedanta Book Trust*, 1980, σ.19.

χνει, ἢ ὁ Θεός φτιάχνει;... Ὁχι, κύριοι, δέν δημιουργεῖ ἡ φύση· ὁ Θεός δημιουργεῖ. «Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὼ ἐργάζομαι»⁸ λέει ὁ Χριστός. Ἐγώ, ὁ Θεός Λόγος, πού τά δημιούργησα ὅλα, ἐργάζομαι· καί ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται. Τί ἐργάζεται; Ὅτι, ὑπάρχει. Ὁχι βεβαίως ὅτι τώρα ὁ Θεός κάνει νέα πράγματα, ἀφοῦ σταμάτησε τή δημιουργία Του, ἀλλά ἐργάζεται μέ τό νά συντηρεῖ, νά διευθετεῖ καί νά κυβερνᾷ τά πάντα. Ὡστε βλέπουμε ὅτι δέν ταυτίζεται ὁ Θεός μέ τή φύση.

Ἀνακεφαλαιώνω:

Πρῶτον, ἡ δημιουργία –πάντοτε σέ σχέση μέ τόν Θεό– δέν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀπορροῆς ἀπό τόν Θεό, ὅπως ὑποστήριζαν οἱ Στωικοί.

Δεύτερον, ὁ κόσμος δέν εἶναι συναΐδιος μέ τόν Θεό, οὔτε συνάναρχος, ὅπως ἔλεγε ὁ Πλάτων· ὅτι τάχα ὑπάρχει ὁ κόσμος, ὑπάρχει κι ὁ Θεός, πάντοτε, χωρίς ἀρχή καί χωρίς τέλος!

Καί τρίτον, ὁ Θεός δέν ταυτίζεται μέ τήν δημιουργία Του, ὅπως ὑποστήριζαν οἱ Πανθειστές· εἶναι ἔξω ἀπ' αὐτήν ὁ Θεός, ὡς οὐσία ἐννοεῖται.

Ποιά λοιπόν εἶναι ἡ ὀρθόδοξη χριστιανική θέση, ἡ ἀποκαλυπτική; Εἶναι ὅτι ὁ Θεός δημιουργεῖ ἐξωτερική προβολή· ὅτι φτιάχνει εἶναι ἔξω ἀπό τόν ἴδιο. Αὐτό, προσέξτε με, λέγεται *ἐξωτερική προβολή*, κάτι πού προβάλλεται ἐξωτερικά. Ὅτι δημιούργησε ὁ Θεός δέν προϋπῆρχε, οὔτε ἔχει σχέση μέ τή δική Του τήν οὐσία· ὅλα τά δημιούργησε ὁ Θεός ἀπό τό μηδέν.

Τί σημαίνει ὁμως ἀπό τό μηδέν;

8. Ἰωάν. 5, 17.

Ἐδῶ τώρα, παιδιά, βρήκαμε ἓνα ὄριο τῆς λογικῆς μας! Σημαίνει ἀπό τό μηδέν... καί δέν καταλαβαίνουμε τίποτα περισσότερο! Ὁ Ἀριστοτέλης ἔλεγε «ἐκ μηδενὸς μηδέν»⁹, καί ἦταν φιλοσοφικό δόγμα· εἶναι κάτι τό ἀνταπόδεικτο. Ἀπό τό μηδέν τί θά βγάλει κανεῖς; Δέν ὑπάρχει μηδέν· σᾶς τό ἔλεγα καί προηγουμένως. Καί ὅμως σ' αὐτό τό ἀκατανόητο γιά τήν ἀνθρώπινη σκέψη ἔρχεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ νά μᾶς πεῖ ὅτι ὁ Θεός ἐκ τοῦ μηδενός ἔκανε τά πάντα.

Ἡ μητέρα τῶν ἑπτὰ Μακκαβαίων, ἡ Σολομονή, ἔλεγε στό τελευταῖο παιδί της: *Παιδί μου, μήν ξεχνᾷς ὅτι ὁ Θεός ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παρήγαγε τά πάντα. Δημιούργησε τά πάντα ἐκ τοῦ μή ὄντος, ἐκ τοῦ μή ὑπάρχοντος, δηλαδή ἀπό τό μηδέν!*¹⁰

Αὐτή εἶναι μιά θέση ἀντιλογικῇ· δέν τήν καταλαβαίνουμε. Γι' αὐτό σᾶς εἶπα ὅτι μόνο ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νά μᾶς ἀποκαλύπτει αὐτά τά πράγματα. Ὅπως ἐπίσης καί ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἓνας. Ἦδη ἀπό τόν πρῶτο στίχο τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀναφέρεται –γιατί εἶναι τόσο θεμελιῶδες θέμα– ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἓνας.

Προσέξτε ὅμως. Αὐτός ὁ Θεός εἶναι ὑπερβατικός Θεός, ἀφοῦ δημιουργεῖ τόν χρόνο καί τόν κόσμο, τά δυό αὐτά στοιχεῖα. Ὁ κόσμος, ξέρετε, εἶναι ὁ χῶρος. Ὅταν λέμε χῶρο, ἐννοοῦμε τόν κόσμο, ὅ,τι βλέπουμε.

9. *Aristotelis opera*, τ. 2, *Περί Ξενοφάνους*, 974a.3, ἔκδ. Reimer, Berlin 1831.

10. *Β' Μακ.* 6, 28. «ἄξιῶσε, τέκνον, ἀναβλέψαντα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γινῶναι ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὕτως γεγένηται»

Ὁ Θεός δέν ἔχει καμμία σχέση οὔτε μέ τόν κόσμο οὔτε μέ τόν χρόνο, εἶναι ἔξω ἀπ' αὐτά, καί συνεπῶς εἶναι ὑπερβατικός, εἶναι πέρα ἀπό τόν κόσμο καί τόν χρόνο.

Ἀλλά εἶναι τόσο ὠραῖος ὁ κόσμος, τόσο δυνατός καί τόσο σοφός, ὥστε ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες, ὅλων τῶν αἰώνων καί ὅλων τῶν ἐποχῶν, μένουν ἔκθαμβοι, ἐνεοί! Πολύ περισσότερο σήμερα, μέ τά τελειότατα ὄργανα πού διαθέτουμε, εἶναι δυνατόν νά διεισδύσει τό μάτι μας πολύ βαθειά μέσα στό σύμπαν.¹¹

Τελικά ὅμως τό σύμπαν εἶναι τόσο μεγάλο, πού θά χρειαστεῖ νά κατασκευάσουμε πολύ ἰσχυρότερα μέσα, γιά νά μπορέσουμε ἴσως νά δοῦμε τίς ἀτέρμονες ἐσχατιές τοῦ σύμπαντος! Βέβαια δέν ὑπάρχουν ἐσχατιές στό σύμπαν. Ὑπάρχουν, ἀλλά χωρίς νά ὑπάρχουν!¹² Τό φῶς, πού τρέχει τριακόσια ἑκατομμύρια μέτρα τό

11. Ἡ ἔκταση τοῦ ὁρατοῦ σύμπαντος εἶναι ἄμεσα συνδεδεμένη μέ τήν ἡλικία του, τῆς ὁποίας ἡ πιό ἀκριβής ἐκτίμηση αὐτή τή στιγμή εἶναι $13,78 \pm 0,037$ δισεκατομμύρια ἔτη. Τοῦτο συνεπάγεται ὅτι, μέ βάση τήν εἰδική σχετικότητα, ἡ ἀκτίνα του ἐκτιμᾶται στά 13,78 δισεκατομμύρια ἔτη φωτός, δηλαδή ἡ ἀπόσταση πού ἔχει διανύσει τό φῶς στό προηγούμενο χρονικό διάστημα ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Big Bang. Ὅμως, μέ βάση τή γενική θεωρία τῆς σχετικότητος, λόγω τῆς διαστολῆς τοῦ χώρου, ἡ ἀκτίνα τοῦ ὁρατοῦ σύμπαντος ἐκτιμᾶται στά 46 δισεκατομμύρια ἔτη φωτός! Σήμερα μποροῦμε νά δοῦμε μέχρι 6 δισεκατομμύρια ἔτη φωτός μακριά μας.

12. Πρῶτος ὁ Ἀϊνστάιν προσπάθησε νά δώσει μιά σύγχρονη ἐπιστημονική ἀπάντηση στό ἐρώτημα τοῦ πεπερασμένου ἢ ἀπειρου χώρου, μέ τή βοήθεια τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος. Αὐτές τίς ιδέες του τίς στήριξε στή μεγαλοφυή θεωρία τοῦ γερμανοῦ μαθηματικοῦ G. Riemann, ὁ ὁποῖος εἶχε συλλάβει ἀπό τά μέσα ἡ-δη τοῦ 19ου αἰῶνος τήν ἔννοια τοῦ καμπυλωμένου χώρου καί εἶχε προτείνει ἕνα σφαιρικό σύμπαν, πού θά μπορούσε νά εἶναι πεπερασμένο καί συγχρόνως χωρίς κάποιο πέρασμα.

δευτερόλεπτο, δηλαδή κάνει τόν γύρο τῆς γῆς ἐπτάμισι φορές σ' ἓνα δευτερόλεπτο, γιά νά ἔρθει ἀπό ἐκείνη τή γωνίτσα τοῦ σύμπαντος, χρειάζεται πολλές χιλιάδες ἐκατομμύρια χρόνια!

Τί λέτε, παιδιά; εἶναι μεγάλο τό σύμπαν;

Ἀσύλληπτα μεγάλο... Ἀσύλληπτα!...

Ἄρα λοιπόν εἶναι ἓνα σύμπαν φοβερό, δυνατό! Ἔτσι, βλέπουμε τή δύναμη τοῦ Θεοῦ... –τόν ὅποιο Θεό τολμοῦμε καί βρίζουμε!... καί λέμε πώς δέν ὑπάρχει!... ἀλλοίμονό μας!... Ἀλλά βλέπουμε καί τήν σοφία τοῦ Θεοῦ! Ἄν σκύψουμε νά δοῦμε τή δημιουργία, θά μείνουμε ἐκπληκτοί. Καί ὅσο πιό πολλά γράμματα μαθαίνουμε, τόσο πιό πολύ βλέπουμε τή σοφία τοῦ Θεοῦ. Μά καί τήν ἀγάπη Του βλέπουμε! Καί τί δέν σοφίζεται ὁ Θεός, σέ κάτι καταπληκτικούς συνδυασμούς, γιά νά μείνουν τά ὄντα στή ζωή, γιά νά μείνει ἡ δημιουργία Του καί νά μή χαθεῖ!...

Ὡστε λοιπόν τόν κόσμο τόν ἔκανε ὁ Θεός, ὁ ἓνας Θεός, αὐτός ὁ ὑπερβατικός Θεός, καί ὁ ὅποιος εἶναι Θεός δυνάμεως, σοφίας καί ἀγάπης!

Κοιτάξτε τί λέει τό κείμενο: «ὁ Θεός»! Τή λέξη Θεός τή βάζει ἐνάρθρως, βάζει ἄρθρο, διότι πρόκειται γιά συγκεκριμένο Θεό, καί ὄχι ἀπλῶς γιά ἓναν κάποιον Θεό. Κοιτάξτε ὅμως τί λένε οἱ ἄνθρωποι: *μία ἀνώτερη δύναμη τά ἔφτιαξε!...* Ποιά εἶναι αὕτη ἡ ἀνώτερη δύναμη, ὦ ἄνθρωπε;... Πράγματα ἀσαφῆ, πράγματα νερούλα! Ὅχι *μία ἀνώτερη δύναμη*, ἀλλά «ὁ Θεός»!

Ὅμως τό ἄρθρο ὄχι μόνο ἐκφράζει συγκεκριμένο Θεό, ἀλλά ἐκφράζει καί κάτι ἄλλο, πολύ σπουδαῖο, σπουδαιότατο· ἐκφράζει καί προσωπικό Θεό. Εἶναι ὁ

Θεός, ὁ προσωπικός Θεός, πού ἔχει δηλαδή συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ Του. Διότι, διαφορετικά, ἡ δύναμή Του, ἡ σοφία Του καί ἡ ἀγάπη Του πῶς θά μπορούσαν νά ἐκφραστοῦν, ἂν δέν εἶχε συνείδηση ὁ Θεός; Εἶναι ἓνας Θεός πού μᾶς ἀγκαλιάζει, καί μᾶς δίνει τή δυνατότητα νά Τόν ἀγκαλιάσουμε καί ἐμεῖς, ἐπειδή ἐμᾶς τούς ἀνθρώπους, τά δημιουργήματά Του, μᾶς ἔκανε πρόσωπα! Καί ζητάει νά συναντηθεῖ ὁ προσωπικός Θεός μέ τούς προσωπικούς ἀνθρώπους! Ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία μέσα στή δημιουργία εἶναι ἡ συνάντηση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό, τό πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου μέ τό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ!

Ὁ Θεός λοιπόν δημιούργησε τόν οὐρανό καί τή γῆ.

Τώρα ἐδῶ βλέπουμε μία ἀδυναμία στήν ἐβραϊκή γλῶσσα, ἐνῶ ὑπάρχει ἓνας πλοῦτος στήν ἑλληνική. Ὅπως βλέπετε, δέν ὑπάρχει καμμία γλῶσσα ἄρτια καί τέλεια· ἀνθρώπινες οἱ γλῶσσες! Οἱ Ἕλληνες θά γράφουμε: ὁ Θεός ἐποίησε τό σύμπαν· μία λέξη: τό σύμπαν. Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως γράφουν: ὁ Θεός ἐποίησε τόν οὐρανό καί τήν γῆ· δύο λέξεις. Στήν ἐβραϊκή φιλολογία δέν ὑπάρχει μία λέξη πού νά συμπεριλαμβάνει καί τόν οὐρανό καί τή γῆ.

Ἀλλά ἡ διαφοροποίηση αὐτή, ὅτι τό σύμπαν εἶναι ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ, ἔχει μία πολύ μεγάλη σημασία καί ἀξία, διότι ἐξυπηρετεῖ μία σπουδαία θέση, ὅτι δηλαδή ὁ Θεός εἶναι δημιουργός καί τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, καί ἔτσι ἡ Διαρχία πάει περίπατο!

Γνωρίζετε τί εἶναι ἡ Διαρχία;

Οἱ ἄνθρωποι, οἱ γνωστικιστές ἰδίως, πίστευαν ὅτι ὑπάρχει ὁ καλός θεός καί ὁ κακός θεός. Κι ὁ Πλάτων

αὐτό πίστευε, γιατί διαρχικός ἦταν. Καί μέχρι σήμερα ὑπάρχουν διαρχικοί. Καί ὁ Μασονισμός διαρχικός εἶναι· ἀλλά καί ἡ Θεοσοφία, πού εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Μασονισμοῦ, εἶναι διαρχική. Καί ξέρετε πῶς τό ἐκφράζουν; Λένε: ὁ θεός τοῦ φωτός καί ὁ θεός τῆς ὕλης, ὁ θεός τῶν πνευμάτων καί ὁ θεός τῶν σωμάτων. Αὐτό μήπως δέν ἔλεγε καί ὁ Πλάτων, ὅτι τό σῶμα εἶναι ἡ φυλακή τῆς ψυχῆς, καί θά ἐλευθερωθοῦν οἱ ψυχές ἀπό τά σώματα, καί θά φύγουν νά πᾶνε σέ ὠραίους καί φωτεινούς κόσμους;¹³

Ὅχι, παιδιά, δέν εἶναι ἔτσι. Ὁ Θεός εἶναι ὁ Θεός καί τῶν σωμάτων καί τῶν πνευμάτων· ὁ Θεός εἶναι καί τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς. Δέν ὑπάρχει θεός τῆς γῆς, θεός τῆς ὕλης καί θεός τοῦ πνεύματος, τοῦ οὐρανοῦ· ὁ Θεός εἶναι ἕνας. Σφάλλουμε ὅταν λέμε ὅτι ἡ ὕλη εἶναι κάτι κακό. Δέν ὑπάρχει κακό στήν ὕλη.

Νά ρωτήσω κάτι; Μπορεῖ τόσην ὥρα νά μιᾶμε γιά θέματα ὑψηλά, ἀλλά –νά μέ συμπαθᾶτε, τώρα θά κατέβω πολύ χαμηλά– δέν μοῦ λέτε... κι ἐκεῖνο πού τρῶμε, πού πάει στό στομάχι μας καί γίνεται μέσα ἐκεῖ μιά οὐσία πολύ ἄσχημη –πού ἅμα ρευτοῦμε καμμιὰ φορὰ ἀνεβαίνει στό στόμα μας καί αἰσθανόμαστε πολύ ἄσχημα– μετά ἔρχεται στά ἔντερα, καί τελικά βγαίνει ὡς κόπρος –τί σιχαμένα πράγματα· ἔ;– κι αὐτά τά ἔχει κάνει ὁ Θεός;

13. Κατά τόν Πλάτωνα, ὁ ἄνθρωπος εἶναι φυλακισμένος στό σῶμα (*Κρατύλος*, 400c· *Γοργίας*, 493a· *Φαῖδων*, 62b, 82e). Γι' αὐτό μόνο μετά τόν θάνατό του ζεῖ πραγματικά, ὅταν ἡ ψυχή του ἐπιτέλους εἶναι ἐλευθερή νά ἀπενίξει τήν ἀλήθεια ὁλόκληρη, χωρίς νά ἐνοχλεῖται ἀπό τίς αἰσθήσεις (*Κρίτων*, 118a· *Νόμοι*, XII, 959b).

Καί ποιός σᾶς εἶπε ὅτι εἶναι κάτι κακό; Ἡ ἔννοια τοῦ κακοῦ εἶναι μόνο στήν ἁμαρτία, μόνο στήν ἀποστασία καί τήν παράβαση· δέν εἶναι στήν ὕλη. Κι ὅμως οἱ ἄνθρωποι ἐντόπισαν τό κακό σ' αὐτή τούτη τήν ἴδια τήν ὕλη! Δέν ὑπάρχει κακό στήν ὕλη. Τό ξαναλέω γιά τρίτη φορά: δέν ὑπάρχει κακό μέσα στήν ὕλη· τό κακό εἶναι στήν προαίρεση, στήν ἁμαρτία.

Ἀκόμα, ἐντόπισαν τό κακό καί στόν γάμο! Ἀκοῦστε: οἱ γνωστικιστές θεωροῦσαν τόν γάμο βρώμικο! Τό γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι θά ἔρθῃ καιρός πού θά σᾶς λένε μήν παντρεύεστε γιατί εἶναι βρώμικος ὁ γάμος.¹⁴ Βρώμικος ὁ γάμος;... ἐπειδή, ἐπειδή, ἐπειδή;... Ποῦ εἶναι τό βρώμικο; ποῦ εἶναι ἡ ἁμαρτία; Πουθενά! Μόνο στήν παράβαση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖ εἶναι ἡ ἁμαρτία.

Βλέπετε λοιπόν τί βγαίνει;... Σᾶς εἶχα πεῖ ὅτι θά ἀντλοῦμε πολλά χρήσιμα πράγματα. Ἄν μάθετε αὐτά τά θεμελιώδη, τά βασικά, τότε μόνοι σας θά βγάξετε τά συμπεράσματα, σέ ὅ,τι σᾶς τυχαίνει στή ζωή σας.

Ὡστε λοιπόν ὁ ὕλικός καί ὁ πνευματικός κόσμος εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὕλη δέν εἶναι ἀρχή· δημιουργήθηκε. Καί ὁ Θεός δημιουργεῖ καί τόν κόσμο καί τόν οὐρανό. Ἀλλά ποιός εἶναι ὁ οὐρανός;

Στήν Ἀγία Γραφή τή λέξη οὐρανός τήν ἔχουμε μέ τρεῖς ἔννοιες· εἶναι ὁ μετεωρολογικός οὐρανός, εἶναι ὁ ἀστρικός οὐρανός καί ὁ πνευματικός οὐρανός. Λέμε: *τά σύννεφα εἶναι στόν οὐρανό*, ἢ *τά πουλιά πετᾶνε στόν οὐρανό*· εἶναι ὁ μετεωρολογικός οὐρανός. Λέμε:

14. Βλ. Α' Τιμ. 4, 1-5.

ὁ ἥλιος εἶναι στόν οὐρανό, καί εἶναι ὁ ἀστρικός οὐρανός. Ἐπίσης λέμε: ὁ Θεός εἶναι στόν οὐρανό, πού εἶναι ὁ πνευματικός οὐρανός.

Ὁ Θεός λοιπόν δημιουργεῖ τόν οὐρανό καί τή γῆ.

Καί ἐδῶ, παιδιά, τελειώνει ὁ 1ος στίχος, ὁ ὁποῖος μᾶς μιλάει γιά ἕναν Θεό, πού εἶναι ἡ ποιητική αἰτία τῶν πάντων. Οἱ παρακάτω στίχοι, 2ος καί 3ος, πού πρῶτα ὁ Θεός θά δοῦμε τήν ἐρχόμενη Κυριακή, μᾶς δείχνουν ὅτι ὁ Θεός εἶναι Τριαδικός.

Ἴσως ἀπορήσετε: *Εἶναι δυνατόν, ἤδη ἀπό τόν 2ο στίχο τῆς Γενέσεως, ἡ Παλαιά Διαθήκη νά μᾶς λέει ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἕνας ἀλλά τριαδικός, καί ὅτι εἰσάγεται τό δόγμα τῆς Ἀγίας Τριάδος, ὅτι ὁ Θεός εἶναι μέν ἕνας ἀλλά τρία πρόσωπα;...* Αὐτό ὅμως θά τό δοῦμε τήν ἐπόμενη φορά. Εἶναι καταπληκτικό! Καταπληκτικό!... Πάντα βέβαια μέ τό φῶς τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ποιό εἶναι τό συμπέρασμα, παιδιά; Ἄς ἀνακεφαλαιώσουμε τά περασμένα καί τά σημερινά:

Πρῶτον, ὁ κόσμος εἶχε ἀρχή.

Δεύτερον, δέν εἶναι ἀποτέλεσμα τύχης ὁ κόσμος.

Τρίτον, ὁ κόσμος δέν εἶναι ἀπόρροια τοῦ Θεοῦ, οὔτε ταυτίζεται ὁ Θεός μέ τόν κόσμο, οὔτε εἶναι συναρχος μέ τόν κόσμο, ἀφοῦ ὅπως εἶπαμε εἶχε ἀρχή.

Τέταρτον, ὁ κόσμος ἔγινε ἀπό τόν Θεό. Ἀπό τόν ἕνα Θεό· ὄχι ἀπό πολλούς θεούς!

Πέμπτον, ὁ Θεός εἶναι ὑπερβατικός· δηλαδή πέρα καί πάνω ἀπό ὅλους καί ἀπό ὅλα.

Τί θά λέγαμε γιά τόν Θεό, παιδιά; Ποιός εἶναι ἐκεῖνος πού «*Εν ἀρχῇ ἐποίησε τόν οὐρανόν καί τήν γῆν*»; Ἕνας πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας λέει ὅτι εἶναι

«ή μακαρία φύσις, ή άφθονος αγαθότης, τὸ άκρως έφετόν, τὸ πολυπόθητον κάλλος, ή άρχή τῶν ὄντων, ή πηγή τῆς ζωῆς, τὸ νοερόν φῶς, ή άπρόσιτος σοφία»¹⁵. Δηλαδή: Ὁ Θεός εἶναι ή μακάρια φύση, ή άφθονη αγαθότητα, τὸ άπόλυτο έπιθυμητό –αὐτό πού κάνει τήν ανθρώπινη ψυχή νά φθάσει σ' εκείνο πού σέ τίποτα άλλο δέν θά άναπαυόταν– ή πολυπόθητη ὁμορφιά, ή άρχή τῶν πάντων, ή πηγή τῆς ζωῆς, τὸ νοερό φῶς, ή άκατάληπτη καί άπρόσιτη σοφία!

Αὐτός εἶναι ὁ Θεός, παιδιά, πού έκανε τόν κόσμο! Αὐτός εἶναι ὁ προσωπικός Θεός! πού, ὅπως θά δοῦμε στήν χριστιανική Άνθρωπολογία, έκανε κι έμᾶς πρόσωπα, γιά νά έχει μαζί μας –μ' έμᾶς τούς μικρούς...– νά έχει κοινωνία!

Δέν έχει κανείς παρὰ νά δοξάσει πραγματικά τή δύναμη, τή σοφία καί τήν άγάπη τοῦ Θεοῦ!

Κυριακή, 31 Ὀκτωβρίου 1982

15. Μ. Βασίλειος, *Εἰς τήν Ἐξαήμερον, Ὁμιλία Α΄, ΕΠΕ* τ.4, σ.32.